

Gost prvog "Sarajevo Sonic Studija", novog projekta sarajevske Muzičke akademije, bio je HEINER GOEBBELS; ovog njemačkog umjetnika evropska kritika i kulturna javnost smatraju autorom koji pomjera granice savremene umjetnosti

VIDJETI MUZIKU

HEIL GOEBBELS!

Piše: **AHMED BURIĆ**
Foto: **MARIO ILIČIĆ**

U protekla tri dana održan je prvi *Sarajevo Sonic Studio*, novi projekt Muzičke akademije u saradnji sa Francusko - njemačkim kulturnim Fondom *Elysees*. Prvi gost ovog inovativnog i za razumijevanje suvremene muzike revolucionarnog programa bio je **Heiner Goebbels**, kompozitor i reditelj, jedna od najvažnijih suvremenih teatarskih pojava uopće.

SVETO PODSVJESNO

Heinera Goebbelsa evropska kritika i kulturna javnost smatraju autorom koji pomjera granice savremene umjetnosti. Pored predavanja na Akademiji održao je *masterclass* studentima kompozicije iz regiona, dok je u čast njegovog dolaska u Sarajevo i početka ovog značajnog projekta održan i koncert na kojem su pored njegovih, izvedena i djela bosanskohercegovačkih kompozitora suvremene muzike - **Karače, Magdića, Rešidbegovića i Sijarića**.

Ako je muzika put do sreće, kako kaže legendarna poslanica iz djetinjstva, onda je put do umjetnosti stalno promišljanje: unutrašnja borba koja živim, estetski utemeljenim i formom i sadržajem vibrirajućim sadržajem pred publiku donosi novo iskustvo. Time umjetnost ispituje kako granice same sebe, tako i maštu onih kojima je namijenjena. Baš tako i upravo to radi Heiner Goebbels (1952.), koji je svoje predavanje na Muzičkoj akademiji započeo citatom **Arnolda Schonberga**, možda i najvažnijeg suvremenog kompozitora u zadnjih 100 godina: "*Komponiranje elementima bine*." U svojim djelima Goebbels koristi najrazličitije elemente, koji su dosadašnjim umjetničkim praksama izgledali nespojivo. Krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća svirao je u bendovima, uglavnom art - rock i jazz, i istovremeno radio muziku za poznate njemačke teatarske reditelje. U osamdesetim radi zvučne drame, uglavnom prema tekstovima velikog (istočno)njemačkog dramatičara **Heinera Muellera**. Ti počeci odvest će ga u pravcu sasvim drugačijeg promišljanja muzike.

"Zanimalo me je kako muzika može biti vidljiva", započeo je Goebbels svoj susret na sarajevskoj Muzičkoj akademiji sa

VELIKO INTERESOVANJE

Dekan Muzičke akademije u Sarajevu Ivan Čavlović i gost Heiner Goebbels

studentima, profesorima i umjetnicima iz regije koji su pokazali izniman interes za njegovo gostovanje: "Možda je zbog tog istraživanja metoda stvar sa mnom krenula prilično sporo, kompozitor sam postao sa 35, a teatarski reditelj sa već 40 godina života. Moji su korijeni duboko srednjo-evropki, svakako da sam odrastao uz klasičnu muziku, ali mene više zanima ono nesvjesno, ono što ne razumijem." Sveto podsvjesno. "Kad sam u devedesetim krenuo s istraživanjem muzike Hansa Eislera, koji je bio Brechtov saradnik (kompozitor koji je zabranjen u nacističkoj Njemačkoj, da bi poslije u Sjedinjenim Državama bio optužen za to da je 'Karl Marx muzike' i deportovan iza gvozdene zavjese, op.a.), bilo je jasno da je ta muzika bila politički stav, čak i ako ništa niste znali o njoj. To sam nazvao *Eislermaterial*, a bilo mi je stalo da instrumenti ostvaruju međusobnu komunikaciju tako da ne dobijaju znak od dirigenta, nego da sami osjete interakciju, da se ostvari puna komunikacija među njima. Volim reći da je to bila naša *Heidi*, jer to je komad koji izgleda lako, i svi misle da ga mogu uraditi, a zahtijeva užasno puno rada i promišljanja. Unutar toga smo uvijek borbu između pojedinih muzičara, jer recimo muzičar Švicarac i muzičar Australac imaju različite osjećaje tempa. Kad su me pitali za snimanje CD-a ovog

projekta, nisam to dozvolio, jer sam im objasnio da je lomljivost toga projekta, njegova zračnost dio njegove cjelokupne konstrukcije bazirane na atmosferi, i da se to u zgusnutosti cd-tehnologije može raspasti."

Heiner Goebbels bi u suvremenoj muzici mogao biti neka vrsta onoga što u literaturi nazivamo "nepouzdanim pripovjedačem". *Eislermaterial* je, na taj način, otvorio vrata novim projektima u kojima je Goebbels radio na demokratizaciji muzike i sklapanju elemenata iz raznih umjetničkih sfera jer sam tvrdi kako ga "više zanimaju stvari kojih nije svjestan, koje dolaze iz onoga što nam nije dato prvim slušanjem, nego onoga što iritira našu percepciju muzike, onoga što je 'iza', to su za mene izazovi".

ZVUČNE SLIKE

U muzičko-scenskom komadu *Black on White* (1996.), Goebbels je još više zaoštrio promišljanje uloge dirigenta: "Oni preuzimaju veliki dio pažnje publike, a u toj kompoziciji, dirigent se pojavi samo na početku, u prvih nekoliko minuta, da bi nestao i do kraja ga više nema. Moj stav je bio da svaki muzičar treba biti protagonist. Nakon nekoliko minuta 'normalan' koncert se pretvori u igru, sa kockama, žetonima, reketima za stoni tenis, lopticama koje muzičari bacaju u membranu bubnja i onda

Heiner Goebbels bi u suvremenoj muzici mogao biti neka vrsta onoga što u literaturi nazivamo "nepouzdanim pripovjedačem"

PARADOKSALIZAM I KAKOFONIJA

“Želim biti inspiriran a inspiraciju mogu naći svugdje”

“Nemam svoj stil, niti ga želim imati. Može se reći da imam metod rada u kojem na početku stoji pitanje. Nemam čistu ideju oko toga šta želim od nekog projekta, postoje umjetnici koji znaju šta žele od nečega i u tome uspiju oko 80%. I budu zadovoljni. Ja ne, želim biti inspiriran a inspiraciju mogu naći svugdje, u *Berlinskoj filharmoniji*, heavy metal bendu, narodnim pjevačima, dramskim tekstovima.”

I na taj način je u Sarajevu govorio Heiner Goebbels, jedan od ljudi koji

paradoksalizam i kakofoniju današnjeg svijeta vjerovatno najvjerodostojnije prenosi u teatarski medij. Kao da ima zakonitosti u tome da je jedan njegov prezimenjak htio zaključati umjetnost i potpuno je potčiniti propagandi. Ovaj drugi, zajedno za *Sonic Studijom*, koji vodi **Amila Ramović**, trenutno možda čini najviše za njenu demokratizaciju, za otvaranje i pomjeranje granica u umjetnosti. Na radost nas kojima je “diktatorska” muzika već odavno oštetila uši. I duše. ■

odsviraju svoj pasaž. Tako muzičari više nisu samo muzičari, nego svaki od njih, zapravo, pravi *soundtrack* svog cjelokupnog izvođenja. To mijenja perspektivu publike: to je vrlo važno za objašnjavanje umjetničkog procesa uopće, jer smatram dirljivim kad se dotakne ono što se ne može definirati do kraja, ono što izmiče percepciji, i uopće definiciji muzike. I uspijeva u tome: njegov proizvod su zapravo zvučne slike, koje nastaju u dijalogu različitih elemenata: govora glumca, scenografije, zvukova afričkih instrumenata, glasova senegalskih ili japanskih pjevača, semplova koji su rađeni na jezicima koje ne razumijemo. Kad se prisutnost svih tih elemenata ‘raziđe’ na bini na sve te elemente - dobijate polifoniju, ali ne isključivo u muzičkom smislu, nego u nekom višem, može se reći suštinskom. Najvažnija stvar je da muzika nije

najvažnija stvar.”

Prošle godine njegova predstava *Max Black* osvojila je *Grand Prix* na Festivalu MESS u Sarajevu, a Goebbels koji želi prisustvovati izvedbi većine svojih djela, nije došao: “Sarajevo je bilo jedan od dva ili tri grada na svijetu u koje nisam uspio stići na predstavu. Sada mi je žao zbog toga

LIČNI STAV: “Moj stav je bio da da svaki muzičar treba biti protagonist. Nakon nekoliko minuta ‘normalan’ koncert se pretvori u igru, sa kockama, žetonima, reketima za stoni tenis, lopticama koje muzičari bacaju u membranu bubnja i onda odsviraju svoj pasaž. Tako muzičari više nisu samo muzičari, nego svaki od njih, zapravo, pravi *soundtrack* svog cjelokupnog izvođenja”

jer sam vidio koliko je vas ovdje koji se interesiraju za moj rad. Ali, sada sam tu.” Njegova, pak, predstava *Stifters Dinge* (2007.) bez prisustva ijedne žive osobe na bini - glumaca ili muzičara - danas je apsolutni hit evropskih pozorišta. Goebbels kaže: “Prisutnost i odsutnost me je nastavila zanimati: dakle, niko na bini, samo stvari, zavjese, stolice, muzika postale su nosioci predstave, jer sam sebi odavno postavljao to pitanje - *je li moguće napraviti predstavu bez ikoga na bini?* Imao sam male bazene, glasove, semplove, klavire, električne silnice. Za tu priliku je moj prijatelj konstruirao klavijaturu kojom sam mogao kontrolirati sve na bini, i tako se suštinski ostvario onaj Schoenbergov citat *komponiranje svim elemntima na bini*. Dok se mehanizmi klavira pokreću, a voda i svjetlo prelamaju unutar slika, kad se postigne ta atmosfera, uz glas, sve tvori sliku koja osim što ima svoju muzičku, ima i vizualnu podobu istraživanja nekih različitih svjetova. Glas senegalske pjevačice želi dobrodošlicu, a sve baš svi detalji, dobijaju drugi smisao. Najveći zadatak ovakve predstave jeste da pokrene maštu publike, a ne da se s bine pošalje poruka.”

Veličanstvenost scena u kojima, recimo,

BITAN DIO PROCESA

Heiner Goebbels u društvu prijatelja i organizatora

tri različita mašine poredane jedna ispod druge na različitim frekvencijama tvore akord zaista je teško dočarati, ali se odista radi o prvorazrednom umjetničkom iskustvu. Opet Goebbels: “Nije važno šta radimo na bini, nego ono što pokrećemo u publici. Nije važno da mi koji pravimo predstavu, nego sposobnost da pokrenemo fantaziju u publici, u drugome. Ne želim kontrolisati ono što ljudi vide u predstavama: žena mi je u Beogradu rekla da je u tom prelamanju svjetla vode i zvukovlja vidjela lice boga, neko drugi mi je jednom rekao da je to što vidi zapravo *bitch*. Svoju muziku i ne smatram svojom do kraja, to je nešto s čime radim, svi moji suradnici su bitan dio procesa, u tom smislu sebe ne vidim kao nekoga ko na bini treba predstaviti svoj ego, nego eventualno komponirati nešto što će u nekom smislu raširiti elemente umjetnosti i staviti ih korelaciju.” ■